

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI
DELEGATURA WE WROCŁAWIU

LWR.410.25.5.2024

**Pan
Roman Szelemej
Prezydent Miasta Wałbrzyska**

Urząd Miejski w Wałbrzychu
Plac Magistracki 1
58-300 Wałbrzych

WYSTĄPIENIE POKONTROLNE

P/24/069 – „Realizacja uchwał antysmogowych”

I. Dane identyfikacyjne

Jednostka kontrolowana	Urząd Miejski w Wałbrzychu ¹ , Plac Magistracki 1, 58-300 Wałbrzych.
Kierownik jednostki kontrolowanej	Roman Szelemej, Prezydent Miasta Wałbrzycha ² , od 11 sierpnia 2011 r.
Zakres przedmiotowy kontroli	Realizacja działań w celu wdrożenia uchwały antysmogowej oraz wykonania zadań określonych w programach ochrony powietrza, związanych z wdrożeniem tej uchwały.
Okres objęty kontrolą	Lata 2017-2024 ³ , z wykorzystaniem dowodów sporządzonych przed tym okresem oraz danych wykraczających poza ten okres, mających wpływ na kontrolowane obszary lub gromadzonych w celach ustalenia tendencji badanych zjawisk (dane zbierane w celach porównawczych).
Podstawa prawna podjęcia kontroli	Artykuł 2 ust. 2 ustawy z dnia 23 grudnia 1994 r. o Najwyższej Izbie Kontroli ⁴ .
Jednostka przeprowadzająca kontrolę	Najwyższa Izba Kontroli Delegatura we Wrocławiu
Kontrolerzy	1. Radosław Chodziński, starszy inspektor kontroli państwowej, upoważnienie do kontroli nr LWR/131/2024 z 11 września 2024 r. 2. Bernard Sosulski, inspektor kontroli państwowej, upoważnienie do kontroli nr LWR/137/2024 z 23 września 2024 r. (akta kontroli: tom I, str. 1-2, 44)

¹ Dalej: Urząd.

² Dalej: Prezydent.

³ Do 5 listopada 2024 r.

⁴ Dz. U. z 2022 r. poz. 623. Dalej: ustawa o NIK.

II. Ocena ogólna⁵ kontrolowanej działalności

OCENA OGÓLNA

Realizacja w Urzędzie postanowień uchwały antysmogowej⁶ oraz zadań określonych w POP⁷ związanych z jej wykonywaniem nie doprowadziły do osiągnięcia wszystkich zakładanych rezultatów, a działania w tym zakresie nie okazały się w pełni prawidłowe i rzetelne.

NIK wskazuje jednakże, że w obowiązującym POŚ⁸, adekwatnie do wagi sprawy opisano problem jakości powietrza oraz źródła wpływające na pogorszenie jego jakości⁹. W Urzędzie dysponowano rzetelnymi danymi o jakości powietrza na terenie Gminy Wałbrzych¹⁰ w odniesieniu do zanieczyszczeń związanych z tzw. niską emisją¹¹ (pyły zawieszone PM₁₀, PM_{2,5} oraz B(a)P¹² w pyle PM₁₀). Poziom stężeń pyłów PM₁₀ i PM_{2,5}¹³ mieścił się w granicach dopuszczalnych. Wystąpiły natomiast przekroczenia poziomu normatywnego B(a)P w pyle PM₁₀¹⁴. Przekroczenia dopuszczalnego poziomu normatywnego B(a)P nastąpiły w: 2020 r. o 21,0%, 2021 r. o 245,0% oraz w 2022 r. o 162,0%. Stężenia wszystkich tych substancji były także wyższe od rekomendowanych przez Światową Organizację Zdrowia (WHO).

Miasto aby wypełnić wymogi uchwały antysmogowej i zrealizować działania określone w POP podejmowało przedsięwzięcia, polegające m.in. na: dofinansowaniu wymiany kotłów ze środków publicznych, przeprowadzeniu kampanii edukacyjno-informacyjnych dotyczących ochrony powietrza, realizowaniu inwestycji termomodernizacyjnych budynków komunalnych, prowadzeniu działań kontrolnych w zakresie indywidualnych systemów grzewczych.

W okresie objętym kontrolą na terenie Gminy wymieniono/zlikwidowano 8 276¹⁵ wysokoemisyjnych źródeł ciepła i dokonano termomodernizacji 111 budynków¹⁶. Mimo to na terenie Wałbrzycha funkcjonowało w dalszym ciągu 4 998 kotłów na paliwa stałe poniżej klasy piątej i ekoprojekt¹⁷. W tej liczbie w użyciu pozostawało 4 301 (86,1%) kotłów tzw. „pozaklasowych”¹⁸, które według uchwały antysmogowej powinny być wyeliminowane z użytkowania do 1 lipca 2024 r. Tym samym cel przewidziany w tej uchwale nie został spełniony.

Działania kontrolne dotyczące indywidualnych systemów grzewczych nie były w pełni skuteczne. W latach 2017-2023 przeprowadzono kontrolę mniej niż 4% punktów adresowych z zainstalowanym źródłem ciepła na paliwo stałe. Ponadto w ramach

⁵ Najwyższa Izba Kontroli formułuje ocenę ogólną jako ocenę pozytywną, ocenę negatywną albo ocenę w formie opisowej. W niniejszym wystąpieniu pokontrolnym zastosowano ocenę w formie opisowej.

⁶ Uchwała Nr XLI/1407 Sejmiku Województwa Dolnośląskiego z dnia 30 listopada 2017 r. w sprawie wprowadzenia na obszarze województwa dolnośląskiego, z wyłączeniem Gminy Wrocław i uzdrowisk, ograniczeń i zakazów w zakresie eksploatacji instalacji, w których następuje spalanie paliw (Dz. Urz. Woj. Doln. poz. 5155).

⁷ Program ochrony powietrza – jest to akt prawa miejscowego, którego opracowanie jest obligatoryjne dla stref, w których przekroczone zostały poziomy dopuszczalne substancji w powietrzu.

⁸ Programie Ochrony Środowiska dla Miasta Wałbrzycha – miasta na prawach powiatu na lata 2023-2028 z perspektywą do roku 2030, przyjętym uchwałą Nr LXIV/679/23 Rady Miejskiej Wałbrzycha z dnia 27 kwietnia 2023 r. w sprawie przyjęcia „Programu Ochrony Środowiska dla miasta Wałbrzycha – miasta na prawach powiatu na lata 2023-2028 z perspektywą do roku 2030”.

⁹ Wcześniej obowiązywał w tym zakresie program przyjęty uchwałą nr XIX/289/16 Rady Miejskiej Wałbrzycha z dnia 29 marca 2016 r. w sprawie przyjęcia „Programu Ochrony Środowiska dla miasta Wałbrzycha – miasta na prawach powiatu na lata 2016-2019 z perspektywą do roku 2023” identyfikujący problem jakości powietrza związany z niską emisją.

¹⁰ Dalej: Miasto lub Gmina.

¹¹ Niska emisja – lub emisja powierzchniowa, to emisja pyłów i gazów pochodząca z sektora komunalno-bytowego.

¹² Benzo(a)piren.

¹³ Dane na podstawie rocznych ocen jakości powietrza dla województwa dolnośląskiego.

¹⁴ W odniesieniu do roku kalendarzowego, przy rocznym okresie uśredniania wyników pomiarów wynoszącym 1 ng/m³.

¹⁵ W tym 7 422 w latach 2018-2024.

¹⁶ W tym 101 w latach 2018-2024.

¹⁷ Stan na 30 września 2024 r.

¹⁸ Tj. niespełniających wymogów minimum klasy trzeciej, emitujących najwięcej szkodliwych pyłów do powietrza.

czynności kontrolnych nie sprawdzano standardu urządzenia grzewczego oraz stosowanego opału, w celu zweryfikowania zgodności z wymogami uchwały antysmogowej oraz normatywnymi wymaganiami jakościowymi dla paliw stałych¹⁹. Skala i sposób prowadzenia działalności kontrolnej nie przyczyniły się w wystarczającym stopniu do osiągnięcia zakładanych celów związanych z poprawą ochrony powietrza.

Nie przeprowadzono inwentaryzacji źródeł ciepła, mimo że było to wymagane na gruncie obowiązującego POP. W efekcie w Urzędzie nie dysponowano pełną wiedzą w zakresie stosowanych na terenie Gminy źródeł ciepła.

III. Opis ustalonego stanu faktycznego kontrolowanej działalności

OBSZAR

Realizacja działań w celu wdrożenia uchwały antysmogowej oraz wykonania zadań określonych w programach ochrony powietrza, związanych z wdrożeniem tej uchwały

Opis stanu faktycznego

1. W Urzędzie identyfikowano problem jakości powietrza związany z niską emisją. W tym celu m.in. korzystano z dostępu do danych ze stacji pomiarowej Głównego Inspektoratu Ochrony Środowiska²⁰, zlokalizowanej w Wałbrzychu przy ul. Wysockiego 11 (pomiarów automatycznych i manualnych). Analizowano również roczne raporty oceny jakości powietrza publikowane przez GIOŚ.

Ponadto, w obowiązującym POŚ, uwzględniono ww. kwestie w zakresie dotyczącym m.in.:

✓ realizacji celu trwałej poprawy jakości powietrza atmosferycznego ujętego także w poprzednim POŚ. W obu programach przewidziano takie działania jak: zmniejszenie niskiej emisji poprzez budowę i rozbudowę systemów ciepłowniczych i gazowniczych w obszarach o dużej gęstości zaludnienia, monitoring jakości powietrza oraz podejmowanie działań wpływających na zmniejszenie emisji zanieczyszczeń, eliminowanie emisji zanieczyszczeń przemysłowych, wdrażanie strategii niskoemisyjnych i innych;

✓ analizy jakości powietrza na obszarze Gminy. Zwrócono uwagę, że ukształtowanie terenu wpływa niekorzystnie na występowanie zanieczyszczeń powietrza szczególnie w obszarach zlokalizowanych w dolinach i nieckach. Jedna stacja nie jest w stanie wychwycić zanieczyszczeń dla całej Gminy. W wyniku analizy powietrza zwrócono uwagę na problem jego zanieczyszczenia B(a)P;

✓ analizy źródeł emisji na terenie Gminy. Stwierdzono, że zanieczyszczenia powietrza pochodzą z czterech źródeł, tj.: z emisji przemysłowej²¹, emisji z kotłowni lokalnych i palenisk indywidualnych²², emisji komunikacyjnej²³, emisji napływowej²⁴;

✓ możliwości wykorzystania lokalnych i odnawialnych źródeł energii, w tym energii wodnej, wiatrowej, słonecznej, geotermalnej z biogazu;

✓ analizy SWOT. Wśród mocnych stron wymieniono m.in. programy dotacyjne dla mieszkańców w zakresie wymiany kotłów, rozbudowę sieci ciepłowniczej

¹⁹ Określonymi w rozporządzeniu Ministra Klimatu i Środowiska z dnia 23 grudnia 2022 r. w sprawie wymagań jakościowych dla paliw stałych (Dz. U. poz. 2856).

²⁰ Dalej: GIOŚ.

²¹ Uznano, że dzięki wprowadzeniu regulacji prawnych, m.in. pozwoleń na wprowadzenie gazów i pyłów do powietrza z instalacji, źródło to nie stanowi wielkiego problemu.

²² Związanej z nieefektywnym spalaniem paliw, największe źródło zanieczyszczeń.

²³ Zależnej od ruchu drogowego.

²⁴ Zanieczyszczeń pochodzących z sąsiednich obszarów.

i gazowej. Wśród słabych stron wymieniono duży udział zanieczyszczeń pochodzących z sektora bytowo-komunalnego w ogóle zanieczyszczeń powietrza, niską efektywność energetyczną części budynków. Jako szanse wymieniono m.in. tworzenie dróg dla rowerów i rosnącą świadomość ekologiczną społeczeństwa, natomiast wśród zagrożeń zmniejszenie dostępności zewnętrznych źródeł finansowania działań inwestycyjnych;

✓ działalności edukacyjnej Gminy w przedmiotowym zakresie;

✓ ustanowienia celów. Jako pierwszy cel POŚ wymieniono poprawę jakości powietrza przy zapewnieniu bezpieczeństwa energetycznego w kontekście zmian klimatu.

Dodatkowo Rada Miejska Wałbrzycha w 2014 r. przyjęła²⁵ „Program Ograniczenia Niskiej Emisji dla Miasta Wałbrzycha”, który zawierał analizę jakości powietrza oraz proponowanych działań mających na celu jego poprawę, takich jak m.in. wymiana niskosprawnych źródeł ciepła, czy wykorzystanie odnawialnych źródeł energii.

(akta kontroli: tom I, str. 295-328, 344, 347-509; tom III, str. 4)

Średnioroczny poziom zanieczyszczeń pyłem PM_{10} w Wałbrzychu w okresie objętym kontrolą wynosił $20,2 \mu g/m^3$ w 2020 r., $23,1 \mu g/m^3$ w 2021 r., $24,9 \mu g/m^3$ w 2022 r. i $19,8 \mu g/m^3$ w 2023 r.²⁶ Tym samym średnioroczne poziomy stężenia PM_{10} mieściły się w granicy dopuszczalnego stężenia, określonego w rozporządzeniu Ministra Środowiska z dnia 24 sierpnia 2012 r. w sprawie poziomów niektórych substancji w powietrzu²⁷, wynoszącego $40 \mu g/m^3$, ale przekraczały poziom zalecany przez WHO²⁸ wynoszący $10 \mu g/m^3$.

Poziom $PM_{2,5}$ w Wałbrzychu mieścił się w granicy dopuszczalnego stężenia, przy rocznym okresie uśredniania wyników pomiarów, wynoszącym $20 \mu g/m^3$, wskazanym w rozporządzeniu w sprawie dopuszczalnych poziomów zanieczyszczeń. Wyniki pomiarów wynosiły odpowiednio w: 2020 r. – $6,2 \mu g/m^3$, 2021 r. – $13,5 \mu g/m^3$, 2022 r. – $15,0 \mu g/m^3$, 2023 r. – $11,6 \mu g/m^3$. Przekraczały jednak poziom zalecany przez WHO wynoszący $5 \mu g/m^3$.

Poziom B(a)P w PM_{10} , przy rocznym okresie uśredniania wyników pomiarów, wynoszącym $1 ng/m^3$ (zgodnie z rozporządzeniem w sprawie dopuszczalnych poziomów zanieczyszczeń), był przekroczony w: 2020 r. o $1,21 ng/m^3$, 2021 r. o $3,45 ng/m^3$, 2022 r. o $2,62 ng/m^3$.

(akta kontroli: tom I, str. 344-345; tom II, str. 6-9)

Jakość powietrza w Gminie w sezonie jesienno-zimowym (I i IV kwartał w latach 2017-2024) była zauważalnie gorsza niż w sezonie wiosenno-letnim. Przykładowo w przypadku 2022 r. stężenie pyłów PM_{10} w I kwartale wynosiło średnio $33 \mu g/m^3$ (przy 24 godzinnym okresie uśredniania), a w III kwartale $17 \mu g/m^3$. Podobnie w przypadku B(a)P w pyłe PM_{10} średnie stężenie w I kwartale wynosiło $10 ng/m^3$, podczas gdy w III kwartale stężenie to wynosiło $2 ng/m^3$. Według Prezydenta, było to spowodowane przez sektor komunalno-bytowy dysponujący jeszcze kotłami nie spełniającymi obowiązujących norm.

(akta kontroli: tom I, str. 527; tom III, str. 237)

Zastępca Prezydenta wyjaśnił, że działania podejmowane w Gminie dla osiągnięcia parametrów jakości powietrza wymaganych projektowanymi normami, pomimo dużego ich intensyfikowania, mogą okazać się niewystarczające. Głównym problem

²⁵ Uchwałą Nr LXI/624/2014 z dnia 15 maja 2014 r. w sprawie przyjęcia "Programu Ograniczenia Niskiej Emisji dla miasta Wałbrzycha".

²⁶ Dane na podstawie rocznych ocen jakości powietrza dla województwa dolnośląskiego.

²⁷ Dz. U. z 2021 r. poz. 845. Dalej: rozporządzenie w sprawie dopuszczalnych poziomów zanieczyszczeń.

²⁸ Wytyczne te zawierają oparte na dowodach, niewiążące zalecenia dotyczące ochrony zdrowia publicznego przed niekorzystnymi skutkami zanieczyszczeń powietrza; najnowsze wytyczne opublikowane zostały w 2021 r.

jest lokalizacja Gminy, która poprzez ukształtowanie terenu oraz samo położenie w kotlinie ma problem z równomiernym przewietrzaniem. Momenty w których występuje przekroczenie poziomu norm substancji w powietrzu często zbiegają się z okresami bezwietrznymi lub słabego wiatru.

(akta kontroli: tom I, str. 344-345)

Gmina w okresie objętym kontrolą w zakresie dotyczącym jakości powietrza współpracowała przede wszystkim z:

- ✓ Uniwersytetem Wrocławskim²⁹ w ramach projektu LIFE-APIS/PL pn. „System prognoz stężeń zanieczyszczeń powietrza i warunków biometeorologicznych jako element oceny jakości życia”³⁰. W ramach tego projektu, na terenie tzw. Starej Kopalni w Wałbrzychu³¹ (w 2017 r.) zamontowano w miejscu dostępnym dla każdego mieszkańca, elektroniczną tablicę prognoz jakości powietrza. Pracownicy Uniwersytetu Wrocławskiego przeprowadzili także szkolenie dla pracowników Starej Kopalni (m.in. przewodników oprowadzających wycieczki) ze sposobu korzystania z danych prezentowanych przez powyższy system;
- ✓ Naukową i Akademicką Siecią Komputerową – Państwowym Instytutem Badawczym (od 2022 r.), która we współpracy z Polskim Alarmem Smogowym³² realizowała program pn. „Edukacyjna Sieć Antysmogowa (ESA)”. Był to program informacyjny (edukacyjny) na rzecz czystego powietrza m.in. w ramach którego na 11 obiektach użyteczności publicznej (szkołach) w Wałbrzychu³³ zostały umieszczone czujniki jakości powietrza. Dane pomiarowe z czujników udostępniono na stronie internetowej <https://esa.nask.pl/>. Ponadto założono przeprowadzenie zajęć dydaktycznych dotyczących tematyki antysmogowej w minimum 80% oddziałach klasowych danej szkoły;
- ✓ Polskim Alarmem Smogowym. W ramach tej współpracy uczestniczono w kampanii skierowanej do mieszkańców Wałbrzycha pn. „Zobacz czym oddychasz. Zmień to”. W Wałbrzychu na placu Magistrackim (w 2020 r.) ustawiono tzw. mobilne płuca. Urządzenie to imitując oddychanie ludzkich płuc pochłaniało zanieczyszczenia, które osiadały na białej materii pokrywającej instalację zmieniając jej kolor na coraz bardziej szary.

(akta kontroli: tom I, str. 261, 265-294; tom III, str. 18-19)

2. Na terenie Gminy ograniczenia i zakazy w zakresie eksploatacji instalacji, w których następuje spalanie paliw wprowadziła uchwała antysmogowa. Na gruncie postanowień uchwały antysmogowej:

- ✓ instalacje nowe (funkcjonujące od 1 lipca 2018 r.), musiały spełniać wymogi minimum tzw. piątej klasy;
- ✓ instalacje oddane do użytku przed 1 lipca 2018 r.:

²⁹ Z Zakładem Klimatologii i Ochrony Atmosfery Uniwersytetu Wrocławskiego.

³⁰ Projekt finansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Instrumentu Finansowego LIFE+ oraz współfinansowany przez Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej.

³¹ Centrum Nauki, Kultury i Sztuki Stara Kopalnia w Wałbrzychu – placówka muzealna, zlokalizowana na terenie zabytkowej Kopalni Węgla Kamiennego „Julia”.

³² Polski Alarm Smogowy – to ruch antysmogowy zrzeszający lokalne inicjatywy obywatelskie działające w celu poprawy jakości powietrza na poziomie lokalnym i ogólnopolskim.

³³ Dotyczyło to następujących szkół w Wałbrzychu: [1] Technikum nr 2, ul. Ogrodowa 2a; [2] Technikum nr 4, ul. Kłodzka 29, [3] Technikum nr 5, al. Wyzwolenia 5; [4] III Liceum ogólnokształcące im. Mikołaja Kopernika, ul. Henryka Jordana 4; [5] Publiczna Szkoła Podstawowa z oddziałami integracyjnymi nr 26 im. Komisji Edukacji Narodowej, ul. Palisadowa 48; [6] Publiczna Szkoła Podstawowa nr 30 im. Armii Krajowej, ul. Tytusa Chalubińskiego 13; [7] Publiczna Szkoła Podstawowa nr 15 im. Jana Kochanowskiego, ul. Ludwika Hirszfelda 1; [8] Publiczna Szkoła Podstawowa nr 17 im. Marii Konopnickiej, ul. 1 Maja 105; [9] Publiczna Szkoła Podstawowa nr 22 im. Gwarków Dolnośląskich, ul. 11 listopada 75; [10] Publiczna Szkoła Podstawowa nr 23 im. Wojsk Ochrony Pogranicza, ul. Andrzeja Struga 3; [11] Niepubliczna Ogólnokształcąca Szkoła Muzyczna I stopnia Clever, ul. Armii Krajowej 35a.

- na paliwa stałe tzw. „pozaklasowe” (nie spełniające wymogów minimum klasy trzeciej), mogły być wykorzystywane do 30 czerwca 2024 r.,
- na paliwa stałe spełniające wymogi klasy trzeciej i czwartej, będą mogły być wykorzystywane do 30 czerwca 2028 r.,
- spełniające wymogi minimum tzw. klasy piątej – nie określono terminu ich wykorzystywania;
- ✓ paliwa:
 - węgiel brunatny, odpady węglowe, węgiel kamienny sypki (o uziarnieniu poniżej 3 mm), biomasa stała powyżej 20% wilgotności – mogły być wykorzystywane do 30 czerwca 2018 r.,
 - węgiel kamienny wysokiej jakości, biomasa stała poniżej 20% wilgotności – nie określono terminu ich wykorzystywania,
 - gazowe i olejowe – nie określono terminu ich wykorzystywania.

(akta kontroli: tom I, str. 45-46, 529-531; tom III, str. 3)

W obowiązujących w okresie objętym kontrolą w województwie dolnośląskim POP określono działania, mające na celu ograniczenie niskiej emisji i wdrożenie uchwały antysmogowej w tym na terenie Gminy. Dokumenty te zostały wprowadzone uchwałami Sejmiku Województwa Dolnośląskiego:

✓ Nr XLVI/1544/14 z dnia 12 lutego 2014 r. w sprawie uchwalenia Programu ochrony powietrza dla województwa dolnośląskiego³⁴. Powyższym POP określono następujące działania mające na celu ograniczenie niskiej emisji i wdrożenie uchwały antysmogowej: obniżenie emisji z ogrzewania indywidualnego (DssDsZSO), obniżenie emisji z ogrzewania indywidualnego w budynkach prywatnych (DSWalZSO), podłączenie do sieci ciepłowniczej (DssDsPSC), wzrost efektywności energetycznej miasta (DsWalWEEG), edukacja ekologiczna (DsWalEEK), obniżenie emisji z ogrzewania indywidualnego w obiektach użyteczności publicznej i małych zakładach produkcyjnych (DsWalPSC);

✓ Nr XXI/505/20 z dnia 16 lipca 2020 r. w sprawie przyjęcia programu ochrony powietrza dla stref w województwie dolnośląskim, w których w 2018 r. zostały przekroczone poziomy dopuszczalne i docelowe substancji w powietrzu wraz z planem działań krótkoterminowych³⁵. Powyższym POP określono następujące działania mające na celu ograniczenie niskiej emisji i wdrożenie uchwały antysmogowej: ograniczenie emisji zanieczyszczeń do powietrza z ogrzewania indywidualnego (DsOeZn), inwentaryzacja źródeł niskiej emisji – obiektów, w których powinna nastąpić wymiana kotłów na paliwo stałe (DsInZe), opracowanie harmonogramu rzeczowo-finansowego gwarantującego realizację działania (DsOeZn) i wdrażania uchwały antysmogowej (DsHrFi), edukacja ekologiczna (DsEdEk);

✓ Nr LVII/1201/23 z dnia 13 lipca 2023 r. w sprawie aktualizacji programu ochrony powietrza dla stref w województwie dolnośląskim, w których w 2018 r. zostały przekroczone poziomy dopuszczalne i docelowe substancji w powietrzu³⁶. Powyższym POP określono następujące działania mające na celu ograniczenie niskiej emisji i wdrożenie uchwały antysmogowej: ograniczenie emisji zanieczyszczeń do powietrza z ogrzewania indywidualnego (DsOeZn), edukacja ekologiczna (DsEdEk), kontrola przestrzegania uchwały antysmogowej oraz zakazu spalania odpadów i pozostałości roślinnych w instalacjach do tego nie przystosowanych (DsKoUa).

³⁴ Dz. Urz. Woj. Doln. z dnia 25 lutego 2014 r., poz. 985; z dnia 6 listopada 2015 r., poz. 4537 oraz z dnia 11 października 2017 r., poz. 4169. Utraciła moc w dniu 5 sierpnia 2020 r.

³⁵ Dz. Urz. Woj. Doln. z dnia 21 lipca 2020 r., poz. 4389.

³⁶ Dz. Urz. Woj. Doln. z dnia 20 lipca 2023 r., poz. 4378 oraz z dnia 8 marca 2024 r., poz. 1680. Dalej: uchwała w sprawie aktualizacji programu ochrony powietrza.

(akta kontroli: tom I, str. 47-121; tom III, str. 1-2, 10-14)

W badanym okresie podejmowano współpracę z gminami sąsiednimi i innymi podmiotami w celu ograniczenia niskiej emisji i pełnego wdrożenia wymagań uchwały antysmogowej. Do działań Gminy w tym zakresie należało zawarcie:

✓ 20 listopada 2017 r. porozumienia o współpracy na rzecz utworzenia „Wałbrzyskiego Klastra Energetycznego” z jednostkami samorządu terytorialnego³⁷, przedsiębiorcami, jednostkami sfery badawczo rozwojowej³⁸, wspierającymi rozwój odnawialnych źródeł energii i propagującymi idee ochrony środowiska. Głównymi założeniami powstałego klastra były: [1] efektywne wykorzystanie lokalnych zasobów energetycznych służących produkcji energii elektrycznej i ciepłej w odnawialnych źródłach energii; [2] poprawa efektywności energetycznej, w tym również rozwoju efektywnych energetycznie systemów ciepłowniczych; [3] realizacja projektów służących rozwojowi inteligentnych sieci elektrycznych wraz z systemami magazynowania energii; [4] kreowanie i wdrażanie przedsięwzięć z zakresu elektromobilności, w zakresie transportu zbiorowego i indywidualnego. Misją ww. Klastra było m.in. wykreowanie regionu Aglomeracji Wałbrzyskiej jako otwartego na rozwój czystych technologii istotnie ograniczających obciążenia i skutki środowiskowe, generowane przez sektor energetyki tradycyjnej, co istotnie wpłynie na poprawę zdrowia i życia lokalnych mieszkańców. Dotychczasowym efektem działalności Klastra była: [1] realizacja projektu pn. „Budowa infrastruktury służącej wytwarzaniu energii pochodzącej z promieniowania słonecznego”; [2] realizacja projektu pn. „Dekarbonizacja budynków i infrastruktury komunalnej w gminach Aglomeracji Wałbrzyskiej”³⁹;

✓ 11 czerwca 2019 r. umowy partnerskiej na rzecz realizacji projektu grantowego pn. „Wymiana wysokoemisyjnych źródeł ciepła w budynkach i lokalach mieszkalnych na terenie wybranych gmin Aglomeracji Wałbrzyskiej”⁴⁰. Celem projektu było umożliwienie uzyskania dofinansowania w formie grantów na wymianę wysokoemisyjnych źródeł ciepła w mieszkaniach i budynkach mieszkalnych – jedno i wielorodzinnych, zlokalizowanych na terenie gmin zawierających przedmiotową umowę. W ramach całego projektu w Gminie rozliczono 322 wnioski na łączną kwotę 2 991,0 tys. zł. Pozwoliło to na demontaż 349 sztuk źródeł ciepła na paliwo stałe;

✓ 19 marca 2024 r. porozumienia⁴¹ w sprawie ustanowienia partnerstwa i powierzenia Gminie Wałbrzych zadania polegającego na realizacji projektu pn. „Modelowa transformacja energetyczna budynków mieszkalnych w celu ograniczenia niskiej emisji w obszarze ZIT WOF⁴² – projekt grantowy”⁴³. Jako cel projektu zapisano ograniczenie energochłonności i emisyjności budynków

³⁷ Tj. z Gminą Szczawno-Zdrój, Gminą Jedlina-Zdrój, Gminą Głuszyca, Gminą Boguszów-Gorce. Obecnie w Kłastrze zamiast Gminy Boguszów-Gorce jest Gmina Walim.

³⁸ Tj. z Politechniką Wrocławską.

³⁹ Głównym celem projektu było zwiększenie efektywności energetycznej obiektów na terenie Aglomeracji Wałbrzyskiej.

⁴⁰ Oprócz Gminy stronami umowy były: Gmina Miasto Świdnica, Gmina Miasto Boguszów-Gorce, Gmina Dobromierz, Gmina Głuszyca, Gmina Jaworzyna Śląska, Gmina Marcinowice, Gmina Mieroszów, Gmina Nowa Ruda, Gmina Miejska Nowa Ruda, Gmina Strzegom, Gmina Świebodzice, Gmina Świdnica, Gmina Walim, Gmina Żarów.

⁴¹ Oprócz Gminy stronami porozumienia były: Gmina Miasto Boguszów-Gorce, Gmina Czarny Bór, Gmina Dobromierz, Gmina Głuszyca, Gmina Jaworzyna Śląska, Gmina Jedlina-Zdrój, Gmina Marcinowice, Gmina Mieroszów, Gmina Miejska Nowa Ruda, Gmina Nowa Ruda, Gmina Radków, Gmina Stare Bogaczowice, Gmina Strzegom, Gmina Miejska Szczawno-Zdrój, Gmina Miasto Świdnica, Gmina Świdnica, Gmina Świebodzice, Gmina Walim, Gmina Żarów.

⁴² ZIT WOF – Zintegrowane Inwestycje Terytorialne Wałbrzyskiego Obszaru Funkcjonalnego.

⁴³ W ramach programu Fundusze Europejskie dla Dolnego Śląska 2021-2027, Priorytet: 9 Fundusze Europejskie na rzecz transformacji obszarów górniczych na Dolnym Śląsku, Działanie 9.6 Transformacja środowiskowa – ZIT: Typ projektu: 9.6 A Renowacja zwiększająca efektywność energetyczną istniejących budynków mieszkalnych (subregion wałbrzyski).

mieszkalnych, poprzez umożliwienie uzyskania przez grantobiorców dofinansowania w formie grantów na gruntowną termomodernizację budynków mieszkalnych;

✓ 17 kwietnia 2024 r. porozumienia⁴⁴ w sprawie ustanowienia partnerstwa dla realizacji projektu pn. „Transformacja energetyczna budynków mieszkalnych w celu ograniczenia niskiej emisji w obszarze ZIT WOF – projekt partnerski”⁴⁵. Jako cel projektu zapisano ograniczenie energochłonności i emisyjności komunalnych budynków mieszkalnych, poprzez ich gruntowną termomodernizację.

(akta kontroli: tom I, str. 520-521, 576-590, 682-706; tom III, str. 50, 55, 141-191)

Urząd podejmował działania na rzecz wdrożenia wymagań uchwały antysmogowej i realizacji zadań określonych w POP mających na celu ograniczenie niskiej emisji. Do działań tych należało(a) w latach 2018-2024⁴⁶ w szczególności:

- ✓ wymiana/likwidacja 7 422 starych kotłów na paliwa stałe;
- ✓ termomodernizacja 101 budynków (w tym kompleksowa 23 budynków oraz częściowa termomodernizacja 78 budynków);
- ✓ przeprowadzenie 89 kampanii edukacyjno-informacyjnych dotyczących ochrony powietrza (informacje na temat tych kampanii były ogłaszane m.in. w gazetach lokalnych, Internecie, telewizji lokalnej, Radiu Wrocław).

(akta kontroli: tom III, str. 57, 70, 210)

W okresie objętym kontrolą przekazano do Urzędu Marszałkowskiego Województwa Dolnośląskiego coroczne sprawozdanie z realizacji POP⁴⁷, zawierające informacje na temat realizacji działań naprawczych. Forma sprawozdań z lat 2017-2020 nie zawierała jasnych wskaźników pozwalających na dokonanie precyzyjnej oceny stopnia realizacji działań określonych w POP. Natomiast forma sprawozdań za lata 2021-2023 uwzględniała wartości procentowe wskazujące na poziom wywiązywania się przez Urząd z realizacji działań określonych w POP i efekt rzeczowy. W przypadku działania DsHrFi⁴⁸, był to wyłącznie efekt rzeczowy. W latach 2021-2023 osiągnięty stan poszczególnych działań (monitorowanych procentowo), przedstawiał się następująco:

- ✓ DsOeZn⁴⁹ w: 2021 r. – 140,0%, 2022 r. – 101,0%, 2023 r. – 50,0%;
- ✓ DsEdEK⁵⁰ w: 2021 r. – 100,0%, 2022 r. – 150,0%, 2023 r. – 275,0%.

W ramach działania DsOeZn⁵¹ nie osiągnięto zakładanej w 2023 r. liczby wymienionych kotłów na paliwa stałe (tylko 50,0%), co opisano szczegółowo w sekcji *Stwierdzone nieprawidłowości*.

Działanie DsKoUa⁵² (wprowadzone do POP w II półroczu 2023 r.), nie było ujęte w sprawozdaniu za 2023 r. Prezydent wyjaśnił, że działanie to zaplanowane do realizacji na latach 2024-2026, będzie pierwszy raz ujęte w sprawozdaniu POP za 2024 r.

⁴⁴ Oprócz Gminy stronami porozumienia były: Gmina Czarny Bór, Gmina Dobromierz, Gmina Głuszyca, Gmina Jaworzyna Śląska, Gmina Jedlina-Zdrój, Gmina Mieroszów, Gmina Miejska Nowa Ruda, Gmina Nowa Ruda, Gmina Radków, Gmina Stare Bogaczowice, Gmina Strzegom, Gmina Miasto Świdnica, Gmina Świdnica, Gmina Świebodzice, Gmina Walim, Gmina Żarów.

⁴⁵ W ramach Programu Fundusze Europejskie dla Dolnego Śląska 2021-2027, Priorytet: 9 Fundusze Europejskie na rzecz transformacji obszarów górniczych na Dolnym Śląsku, Działanie 9.6 Transformacja środowiskowa – ZIT: Typ projektu: 9.6 A Renowacja zwiększająca efektywność energetyczną istniejących budynków mieszkalnych (subregion wałbrzyski).

⁴⁶ Do 30 września 2024 r.

⁴⁷ Za lata 2017-2023.

⁴⁸ Opracowanie harmonogramu rzeczowo-finansowego gwarantującego realizację działania DsOeZn i wdrażania uchwały antysmogowej. Działanie to zostało zrealizowane.

⁴⁹ Ograniczenie emisji zanieczyszczeń do powietrza z ogrzewania indywidualnego.

⁵⁰ Edukacja ekologiczna.

⁵¹ Ograniczenie emisji zanieczyszczeń do powietrza z ogrzewania indywidualnego.

⁵² Kontrola przestrzegania uchwały antysmogowej oraz zakazu spalania odpadów i pozostałości roślinnych w instalacjach do tego nie przystosowanych.

(akta kontroli: tom I, str. 122-258; tom III, str. 86)

Sprawozdanie z realizacji POP za 2021 r., w zakresie liczby wymienionych zlikwidowanych/kotłów (nieefektywnych źródeł ciepła)⁵³, zawierało nierzetelne dane, co opisano szczegółowo w sekcji *Stwierdzone nieprawidłowości*.

W danych ww. sprawozdań uwzględniono liczbę wymienionych kotłów w ramach programu „Czyste powietrze”.

(akta kontroli: tom I, str. 207-208; tom III, str. 70, 87)

W latach 2017-2024⁵⁴, Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska we Wrocławiu⁵⁵ nie przeprowadzał kontroli w Urzędzie dotyczących realizacji POP.

(akta kontroli: tom I, str. 524; tom III, str. 5)

3. Od 1 lipca 2021 r. informacje na temat stosowanych na terenie Gminy systemów grzewczych, Urząd pozyskiwał przede wszystkim z Centralnej Ewidencji Emisyjności Budynków⁵⁶.

Prezydent wyjaśnił, że dane o rodzajach użytkowanych pieców, które zostały pozyskane na podstawie deklaracji złożonych przez właścicieli oraz zarządców nieruchomości w sposób bardzo szczegółowy pozwoliły zobrazować schemat grzewczy. Mogą być one obarczone niewielkim błędem powstałym na skutek podania nieprawdziwego rodzaju ogrzewania w deklaracji, jednakże pomimo tego jest to najbardziej aktualne i miarodajne źródło informacji na temat rodzajów systemów grzewczych funkcjonujących na terenie Gminy.

Urząd nie wykonał zadania pełnej inwentaryzacji źródeł niskiej emisji – obiektów, w których powinna nastąpić wymiana kotłów na paliwo stałe (DsInZe). Obowiązek przeprowadzenia inwentaryzacji wynikał z POP przyjętego uchwałą Sejmiku Województwa Dolnośląskiego Nr XXI/505/20 z dnia 16 lipca 2020 r. w sprawie przyjęcia programu ochrony powietrza dla stref w województwie dolnośląskim, w których w 2018 r. zostały przekroczone poziomy dopuszczalne i docelowe substancji w powietrzu wraz z planem działań krótkoterminowych⁵⁷. Powyższe opisano szczegółowo w sekcji *Stwierdzone nieprawidłowości*.

(akta kontroli: tom I, str. 86-96, 207, 209-210, 223, 225-226, 237, 239-240)

Również informacje o stanie zaawansowania wdrożenia postanowień uchwały antysmogowej Urząd czerpał z CEEB na podstawie modułu „Analizy i raporty”, korzystając przede wszystkim z zakładki „Raporty ogólne” oraz „Deklaracje stan na koniec roku”. Urząd mógł samodzielnie wygenerować raporty z bazy CEEB z liczbą kotłów według poszczególnych klas i punktów adresowych. Na podstawie raportu pobranego z bazy CEEB dysponowano punktami adresowymi, w których jedynym źródłem ciepła było źródło ciepła na paliwo stałe.

Prezydent wyjaśnił, że baza CEEB przydatna jest w działaniach na rzecz ochrony powietrza, wdrażania uchwały antysmogowej, ponieważ: umożliwia gromadzenie danych o źródłach emisji z budynków, dostarcza informacji o rodzajach używanych paliw w budynkach, pozwala określić rodzaje inwestycji dla których Miasto powinno poszukiwać programów dotacyjnych dla mieszkańców.

(akta kontroli: tom III, str. 87-88)

⁵³ W ramach działania DsOeZn.

⁵⁴ Do 24 września 2024 r.

⁵⁵ Dalej: WIOŚ.

⁵⁶ Dalej: CEEB lub baza CEEB.

⁵⁷ Dz. Urz. Woj. Doln. z dnia 21 lipca 2020 r., poz. 4389.

W latach 2018-2024⁵⁸, w Gminie wymieniono/zlikwidowano łącznie 7 422 kotły na paliwa stałe poniżej klasy piątej i ekoprojekt⁵⁹. W tym okresie w ramach programu „Czyste powietrze”, wymieniono łącznie 159 kotłów⁶⁰.

(akta kontroli: tom III, str. 46-47, 70)

W okresie objętym kontrolą w Gminie dominującym wybieranym rodzajem źródła ciepła było ogrzewanie gazowe (ponad 90% dofinansowań). Urząd nie był w posiadaniu informacji, ile wymieniono kotłów na paliwo stałe na kotły o wyższym standardzie. Prezydent wyjaśnił, że Gmina nie udzielała dofinansowania osobom, które zmieniły stare piece węglowe na te o wyższym standardzie.

(akta kontroli: tom I, str. 524)

Urząd aby wyeliminować z użytkowania kotły pozaklasowe (poniżej klasy trzeciej) zgodnie z wymogami uchwały antysmogowej podejmował działania, takie jak m.in.: [1] realizacja programu „Ciepłe mieszkanie”, [2] zaangażowanie w realizację programu „Czyste powietrze”; [3] realizacja projektu grantowego pn. „Wymiana wysokoemisyjnych źródeł ciepła w budynkach i lokalach mieszkalnych na terenie wybranych gmin Aglomeracji Wałbrzyskiej”⁶¹; [4] realizacja uchwały Rady Miejskiej Wałbrzycha nr LXI/625/2014 z dnia 15 maja 2014 r. w sprawie określenia zasad i trybu udzielenia dotacji celowej ze środków budżetu Gminy Wałbrzych na dofinansowanie kosztów zadań inwestycyjnych związanych z ograniczeniem niskiej emisji na terenie miasta Wałbrzycha⁶²; [5] inwestycje w kompleksowe termomodernizacje budynków komunalnych oraz wymianę źródeł ciepła; [6] działania promocyjno-edukacyjne (w tym np. dystrybucja ulotek dotyczących uchwały antysmogowej dla Dolnego Śląska przekazanych przez Instytut Rozwoju Terytorialnego, organizacja spotkań Prezydenta z mieszkańcami, na których byli oni informowani w ramach edukacji ekologicznej o zagadnieniach ochrony powietrza, a także możliwości skorzystania z programów dofinansowujących zmianę sposobu ogrzewania).

(akta kontroli: tom I, str. 521-522, 524-526, 529-530, 532-681, 721-760)

Pomimo podjętych przez Urząd działań, przy średnim tempie wymiany kotłów na paliwo stałe z lat 2018-2023, wynoszącym w Gminie 1 216 kotłów na rok, do 1 lipca 2028 r., zgodnie z uchwałą antysmogową, nie będzie możliwe wyeliminowanie wszystkich kotłów poniżej piątej klasy.

Według stanu na 30 września 2024 r. na terenie Wałbrzycha funkcjonowało 4 998 kotłów na paliwa stałe poniżej klasy piątej i ekoprojekt⁶³. W tej liczbie było w użyciu 4 301 (86,1%) kotłów tzw. „pozaklasowych” (tzn. niespełniających wymogów minimum klasy trzeciej). Oznaczało to, że w 40,5% punktach adresowych w Gminie funkcjonują jeszcze kotły pozaklasowe. Zgodnie z § 9 pkt 2 uchwały antysmogowej, kotły te na 1 lipca 2024 r. nie powinny być już używane. Mając powyższe na uwadze należy wskazać, że w Gminie nie osiągnięto celów wynikających z uchwały antysmogowej.

Prezydent wyjaśnił, że mając na uwadze obecne fundusze oraz realizowane programy dotacyjne, tempo wymiany wysokoemisyjnych kotłów na terenie Gminy utrzyma się na tym samym poziomie. Natomiast w przypadku pozyskania

⁵⁸ Zgodnie z danymi Urzędu, według stanu na 30 września 2024 r.

⁵⁹ W tym w: 2018 r. – 706, 2019 r. – 1 185, 2020 r. – 981, 2021 r. – 2 683, 2022 r. – 1 154, 2023 r. – 589, 2024 r. do końca III kwartału – 124.

⁶⁰ W tym w: 2019 r. – cztery; 2020 r. – 12; 2021 r. – 17; 2022 r. – 54; 2023 r. – 38; 2024 r. do końca III kwartału – 34.

⁶¹ Celem tego projektu było zwalczanie niskiej emisji kominowej na terenie wybranych gmin Aglomeracji Wałbrzyskiej.

⁶² Uchwała ta umożliwiała udzielenie dofinansowania z budżetu Gminy dla przedsięwzięć zmiany sposobu ogrzewania w lokalach. Nabór wniosków trwał w latach 2014-2018.

⁶³ Dane z CEEB.

zewnętrznych środków finansowych lub przystąpienia do nowego programu dotacyjnego do zmiany sposobu ogrzewania, tempo wymiany kotłów węglowych może wzrosnąć. Wskazał również, że główny wpływ na utrzymanie poziomu wymiany nieefektywnych źródeł ciepła ma dostępność funduszy przeznaczonych na ten cel oraz zainteresowanie mieszkańców, w związku z czym Gmina w dalszym ciągu będzie się starała edukować mieszkańców oraz informować o korzyściach z wymiany starych pieców węglowych.

NIK wskazuje, że Urząd powinien zintensyfikować podejmowane dotychczas działania, celem pełnego wdrożenia postanowień uchwały antysmogowej. Eliminacja kotłów, niespełniających odpowiednich norm, jest niezwykle istotna nie tylko ze względu na ochronę środowiska, ale przede wszystkim ze względu na ochronę zdrowia mieszkańców Wałbrzycha. Urząd jest do tych działań zobligowany, chociażby ze względu na fakt, że zaspokajanie zbiorowych potrzeb wspólnoty w zakresie spraw ochrony środowiska i ochrony zdrowia, zgodnie z art. 7 ust. 1 pkt 1 i 5 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym⁶⁴, należy do zadań własnych gminy.

(akta kontroli: tom I, str. 46; tom III, str. 57-58, 71, 82-83, 243)

W badanym okresie nie dokonywano analizy problemu ubóstwa energetycznego na terenie Gminy. Prezydent wyjaśnił, że nie dokonano tej analizy ponieważ uznano, że skala problemu jakim jest zbyt duże obciążenie budżetów gospodarstw domowych dla potrzeb pokrycia swoich potrzeb energetycznych, ukazana jest w liczbie wniosków które trafiają do Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Wałbrzychu dotyczących np. dodatku osłonowego, dodatku węglowego, refundacji podatku VAT za paliwo gazowe dla gospodarstw domowych, dodatku energetycznego oraz bonu energetycznego. Ponadto realizacja programów „Czyste powietrze” oraz „Ciepłe mieszkanie” skutkuje poprawą efektywności energetycznej budynków mieszkalnych, co ma znaczący wpływ na zmniejszenie liczby gospodarstw domowych borykających się z problemem ubóstwa energetycznego – ograniczenie kosztów m.in. zużycia energii oraz gazu. Mając powyższe na uwadze, pomimo że Gmina nie dokonała analizy ubóstwa energetycznego, to ma świadomość tego problemu i realizuje działania mające na celu zmniejszenie jego skali.

NIK wskazuje, że wykonanie szczegółowej analizy ubóstwa energetycznego mogłoby ułatwić wdrożenie skutecznych mechanizmów wsparcia, nastawionych na łagodzenie skutków ekonomicznych przeprowadzanej wymiany kotłów, a w konsekwencji na zwiększenie liczby wymienianych kotłów nie spełniających odpowiednich wymogów.

(akta kontroli: tom III, str. 58, 103)

W okresie objętym kontrolą udzielono wsparcia związanego z wymianą kotłów na łączną kwotę 6 421,9 tys. zł dla 1 089 gospodarstw domowych, w tym w ramach:

- ✓ projektu grantowego pn. „Wymiana wysokoemisyjnych źródeł ciepła w budynkach i lokalach mieszkalnych na terenie wybranych gmin Aglomeracji Wałbrzyskiej”. Wsparciem w łącznej kwocie 2 991,0 tys. zł objęto 322 gospodarstwa domowe⁶⁵;
- ✓ dotacji celowej na podstawie uchwały Rady Miejskiej Wałbrzycha Nr LXI/625/2014 z dnia 15 maja 2014 r. w sprawie określenia zasad i trybu udzielenia dotacji celowej ze środków budżetu Gminy Wałbrzych na dofinansowanie kosztów zadań inwestycyjnych związanych z ograniczeniem niskiej emisji na terenie miasta Wałbrzycha. Dotacją w łącznej kwocie 3 430,9 tys. zł objęto 767 gospodarstw domowych⁶⁶.

⁶⁴ Dz. U. z 2024 r. poz. 1465, ze zm.

⁶⁵ Na zasadach dotacji (refinansowania) w postaci 70% poniesionych kosztów nie więcej niż 10 tys. zł w przypadku mieszkania / 25 tys. zł w przypadku domu jednorodzinnego.

⁶⁶ Na zasadach dotacji (refinansowania) w postaci 50% poniesionych kosztów nie więcej niż 5,0 tys. zł.

(akta kontroli: tom III, str. 69, 195-196)

Ponadto w Gminie w okresie od 1 stycznia 2022 r. do 8 października 2024 r. realizowano programy osłonowe, nastawione na łagodzenie skutków wzrostu cen paliw, energii elektrycznej, gazu i opału⁶⁷, na łączną kwotę 44 064,5 tys. zł. Programy te obejmowały:

- ✓ dodatki osłonowe – mające na celu zniwelowanie kosztów energii i gazu mniej zamożnym mieszkańcom Wałbrzycha – dla 15 919 gospodarstw domowych, na łączną kwotę 8 333,0 tys. zł;
- ✓ dodatek węglowy dla 10 466 gospodarstw domowych, wykorzystujących jako główne źródło ogrzewania, urządzenia grzewcze zasilane węglem i paliwami węglopochodnymi, na łączną kwotę 31 398,0 tys. zł;
- ✓ dodatek elektryczny dla 884 gospodarstw domowych, wykorzystujących jako główne źródło ogrzewania urządzenia grzewcze zasilane energią elektryczną, na łączną kwotę 1 014,5 tys. zł;
- ✓ dodatek dla 694 gospodarstw domowych, wykorzystujących jako główne źródło ogrzewania urządzenia grzewcze zasilane: peletem drzewnym, drewnem kawałkowym, innym rodzajem biomasy, gazem skroplonym LPG, olejem opałowym, w łącznej wysokości 1 055,0 tys. zł;
- ✓ zwrot VAT za gaz dla gospodarstw domowych wykorzystujących jako główne źródło ogrzewania urządzenia grzewcze zasilane gazem sieciowym, w łącznej kwocie 291,2 tys. zł;
- ✓ bon energetyczny dla 5 255 gospodarstw domowych; wypłacono kwotę 1 972,8 tys. zł.

(akta kontroli: tom III, str. 58)

Na terenie Gminy istniała sieć ciepłownicza zarządzana przez Przedsiębiorstwo Energetyki Ciepłej S.A. w Wałbrzychu. W latach 2017-2024⁶⁸, była ona rozbudowywana i modernizowana. W powyższym okresie podłączono do niej 15 budynków mieszkalnych⁶⁹ oraz cztery inne budynki⁷⁰.

(akta kontroli: tom III, str. 56, 59, 96)

W budynkach wykorzystywanych przez Gminę, jej jednostki organizacyjne i spółki, wykorzystywano źródła ciepła spełniające odpowiednie wymagania⁷¹, z wyjątkiem jednego budynku – Hali Lekkoatletycznej w Wałbrzychu przy ul. Chopina 1a, gdzie znajdowały się dwa kotły klasy czwartej na paliwo stałe – ekogroszek. Prezydent wyjaśnił, że w 2024 r. rozpoczęto roboty budowlane związane ze zmianą źródła ogrzewania w tym budynku. Zostaną w nim zamontowane pompy ciepła oraz ogrzewanie elektryczne. Koszty wymiany źródeł ciepła w budynkach gminnych w okresie lat 2017-2024⁷² wyniosły łącznie 17 583,3 tys. zł.

(akta kontroli: tom III, str. 59, 65-67, 99)

4. Gmina zidentyfikowała bariery utrudniające pełne wdrożenie uchwały antysmogowej oraz wykonanie postanowień POP związanych z ograniczeniem niskiej emisji. Bariery te zgodnie z wyjaśnieniami Zastępcy Prezydenta to:

- ✓ ograniczone środki finansowe, które Gmina musiała wygospodarować w budżecie własnym na realizację tych działań; proces aplikowania o pozyskanie środków

⁶⁷ Nie uzależnione od wymiany kotłów.

⁶⁸ Według stanu na koniec III kwartału 2024 r.

⁶⁹ W tym w: 2017 r. – dwa, 2018 r. – siedem, 2019 r. – dwa, 2022 r. – trzy, 2023 r. – jeden.

⁷⁰ W tym w: 2017 r. – jeden, 2018 r. – dwa, 2019 r. – jeden.

⁷¹ W 68 przypadkach stanowiły je kotłownie gazowe, w 19 były przyłączone do sieci ciepłowniczej, w ośmiu było zainstalowane ogrzewanie elektryczne, w czterech systemy mieszane, np. pompa ciepła z ogrzewaniem gazowym.

⁷² Wg stanu na 10 października 2024 r.

zewnętrznych, jeśli się pojawiają, tj. środków rządowych bądź unijnych jest bardzo skomplikowany i czasochłonny;

✓ niska świadomość społeczna w zakresie prawidłowego użytkowania pieców na paliwo stałe, spalanie słabej jakości okazyjnie kupowanego węgla oraz spalanie odpadów, które ma bezpośredni wpływ na jakość powietrza;

✓ względy ekonomiczne (niskie dochody społeczeństwa), które w znacznej części zmuszają mieszkańców Wałbrzycha do rezygnacji z przechodzenia z paliw stałych na rzecz ekologicznych źródeł ciepła; ogrzewanie nieruchomości paliwami stałymi w dalszym ciągu stanowi najtańszą metodę;

✓ niewystarczające regulacje prawne w zakresie kontroli nad cenami sprzedaży paliw bądź energii elektrycznej, a także niestabilność i częste zmiany w przepisach dotyczących sposobu rozliczania się z wyprodukowanej energii elektrycznej z instalacji fotowoltaicznych.

(akta kontroli: tom I, str. 342)

Urząd w celu wyeliminowania lub ograniczenia zidentyfikowanych barier podejmował szereg działań (o których mowa także w punkcie 3 wystąpienia pokontrolnego), takich jak m.in.: [1] realizacja programu „Ciepłe mieszkanie”, [2] zaangażowanie w realizację programu „Czyste powietrze”; [3] realizacja projektu grantowego pn. „Wymiana wysokoemisyjnych źródeł ciepła w budynkach i lokalach mieszkalnych na terenie wybranych gmin Aglomeracji Wałbrzyskiej”; [4] realizacja uchwały Rady Miejskiej Wałbrzycha nr LXI/625/2014 z dnia 15 maja 2014 r. w sprawie określenia zasad i trybu udzielenia dotacji celowej ze środków budżetu Gminy Wałbrzych na dofinansowanie kosztów zadań inwestycyjnych związanych z ograniczeniem niskiej emisji na terenie miasta Wałbrzycha; [5] inwestycje w kompleksowe termomodernizacje budynków komunalnych oraz wymianę źródeł ciepła; [6] prowadzenie działań kontrolnych w zakresie indywidualnych systemów grzewczych; [7] działania promocyjno-edukacyjne.

W kwestii ww. niewystarczających regulacji prawnych Urząd nie informował Zarządu Województwa Dolnośląskiego, ponieważ uznał ten problem jako ogólnokrajowy.

(akta kontroli: tom I, str. 342-343; tom III, str. 55)

W zakresie problemów z pokonaniem ww. barier Zastępca Prezydenta wyjaśnił, że w związku ze świadomością problemu niskiej emisji powstającej w znacznej mierze z użytkowania starych pozaklasowych urządzeń grzewczych na paliwo stałe w lokalach mieszkalnych, Rada Miejska Wałbrzycha w dniu 15 maja 2014 r. podjęła uchwałę nr LXI/625/2014 w sprawie określenia zasad i trybu udzielenia dotacji celowej ze środków budżetu Gminy Wałbrzych na dofinansowanie kosztów zadań inwestycyjnych związanych z ograniczeniem niskiej emisji na terenie miasta Wałbrzycha. Na jej podstawie z budżetu Gminy udzielano dofinansowań do zmiany sposobu ogrzewania z paliwa stałego na ekologiczne przyczyniając się do zmniejszania niskiej emisji na obszarach mieszkalnych. Jednakże, stale rosnące obciążenie budżetu związane z inflacją oraz z dodatkowymi zadaniami sprawiło, że ostatni nabór wniosków do tego programu był w 2018 r. Od wskazanego roku Gmina zbierała informacje od mieszkańców, którzy wykonali zamianę sposobu ogrzewania i są zainteresowani uzyskaniem dofinansowania – obecnie jest to ok. 1 000 osób. Obowiązujące programy rządowe, tj. „Czyste powietrze” oraz „Ciepłe mieszkanie”, swoimi zapisami nie obejmują osób, które dokonały już zmiany sposobu ogrzewania. W lipcu 2024 r. Gmina wystosowała do Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej we Wrocławiu⁷³ pismo⁷⁴ o utworzenie programu do którego mogłyby aplikować gminy i udzielać dofinansowań do zmiany

⁷³ Dalej: WFOŚiGW.

⁷⁴ Nr BŚK.600.35.2024 z 22 lipca 2024 r.

sposobu ogrzewania na podstawie własnych programów z wykorzystaniem środków rządowych. Urząd nie otrzymał odpowiedzi.

(akta kontroli: tom I, str. 343-344, 346)

5. Poziom wypełnienia bazy CEEB wynosił⁷⁵ według stanu na:

- ✓ 1 lipca 2022 r. – 67,9%⁷⁶;
- ✓ 12 kwietnia 2023 r. – 79,8%⁷⁷;
- ✓ 23 października 2024 r. – 78,3%⁷⁸.

(akta kontroli: tom II, str. 127, 507, 515)

Przeprowadzone 24 października 2024 r. oględziny systemu CEEB w Urzędzie wykazały, że w systemie tym widnieje 2 301 punktów adresowych z PRG, dla których nie została złożona deklaracja.

Pomimo wypełnienia bazy CEEB w 79% w Urzędzie nie stosowano przepisu⁷⁹ przewidującego sankcję w postaci kary grzywny za niezłożenie w terminie deklaracji o źródłach ciepła lub o źródłach spalania paliw, o której mowa w art. 27g ustawy o termomodernizacji, co zostało opisane w sekcji *Stwierdzone nieprawidłowości*.

(akta kontroli: tom II, str. 125-128)

Badanie próby 40 deklaracji⁸⁰ wykazało, że wszystkie złożone deklaracje zostały wprowadzone do CEEB terminowo, tj. w ciągu 30 dni od dnia otrzymania deklaracji w przypadku nowo uruchomionych źródeł ciepła lub spalania paliw lub w ciągu 6 miesięcy, dla źródeł ciepła lub spalania paliw uruchomionych przed 1 lipca 2021 r. Deklaracje zostały wprowadzone do CEEB w pełnym zakresie.

(akta kontroli: tom II, str. 510-512)

6. W Urzędzie nie określono szczegółowych zasad prowadzenia kontroli indywidualnych systemów grzewczych pod kątem przestrzegania uchwały antysmogowej i zakazu spalania odpadów, co szerzej opisano w sekcji *Stwierdzone nieprawidłowości*.

(akta kontroli: tom II, str. 1-5)

Zadania z zakresu prowadzenia kontroli indywidualnych systemów grzewczych zostały powierzone Straży Miejskiej w Wałbrzychu⁸¹ na podstawie art. 379 ust. 1 i 2 ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska⁸². Udział w kontrolach brało 32 strażników miejskich.

(akta kontroli: tom II, str. 1-3, 31-32)

⁷⁵ Stosunek liczby punktów adresowych z co najmniej jedną złożoną deklaracją do liczby punktów adresowych w Gminie.

⁷⁶ 7220 punktów adresowych z co najmniej jedną złożoną deklaracją przy 10624 punktach adresowych według danych z Państwowego Rejestru Granic (dalej: PRG). Przy czym liczba punktów adresowych była aktualna na 1 lipca 2024 r.

⁷⁷ Według danych przedstawionych przez Główny Urząd Nadzoru Budowlanego (dalej: GUNB). Jako podstawę wyliczenia przyjęto liczbę 13483 punktów adresowych oraz liczbę 10764 punktów adresowych z co najmniej jedną złożoną deklaracją – <https://zoneapp.gunb.gov.pl/ranking/> [dostęp: 28 października 2024 r.].

⁷⁸ Przyjmując jako podstawę liczbę 10624 punktów adresowych z PRG oraz liczbę 2301 punktów adresowych w PRG bez złożonej deklaracji ustalonych na podstawie oględzin systemu CEEB.

⁷⁹ Art. 27h ustawy z dnia 21 listopada 2008 r. o wspieraniu termomodernizacji i remontów oraz o centralnej ewidencji emisyjności budynków (Dz. U. z 2024 r. poz. 1446, ze zm.). Dalej: ustawa o termomodernizacji.

⁸⁰ Sześć deklaracji dotyczących nowo uruchomionych źródeł ciepła lub spalania paliw oraz 34 deklaracje dotyczących źródeł ciepła lub spalania paliw uruchomionych przez 1 lipca 2021 r. Deklaracje zostały złożone w latach 2021-2024.

⁸¹ Straż Miejska w Wałbrzychu została włączona w strukturę organizacyjną Urzędu jako komórka organizacyjna. Bezpośredni nadzór nad tą komórką sprawował Prezydent. Szczegółowy zakres zadań Straży Miejskiej w Wałbrzychu został zawarty w regulaminie wprowadzonym zarządzeniem Prezydenta. W okresie objętym kontrolą obowiązywały dwa zarządzenia Prezydenta w sprawie funkcjonowania Straży Miejskiej w Wałbrzychu: nr 827/2016 z dnia 15 listopada 2016 r. oraz nr 476/2018 z dnia 5 lipca 2018 r.

⁸² Dz. U. z 2024 r. poz. 54, ze zm. Dalej: Prawo ochrony środowiska.

W ramach wykonywania kontroli indywidualnych systemów grzewczych strażnicy miejscy dysponowali samochodem służbowym, aparatem fotograficznym oraz podstawowym sprzętem biurowym. Do wykonywania czynności związanych z prowadzeniem kontroli Urząd nie zapewnił wyposażenia umożliwiającego pobieranie i badanie próbek popiołu i opału, jak również sprzętu do badania wilgotności spalanego w kotłach drewna.

(akta kontroli: tom II, str. 1-5)

Do prowadzenia kontroli indywidualnych systemów grzewczych nie zaplanowano dodatkowych środków finansowych. W Urzędzie nie była prowadzona odrębna ewidencja przejazdów oraz kosztów postępowania wyjaśniającego przed skierowaniem wniosków o ukaranie do sądu. Wobec niepobierania próbek popiołu oraz opału nie zaplanowano środków finansowych przeznaczonych na sfinansowanie kosztów badań i analizy pobranych próbek.

(akta kontroli: tom II, str. 1-5)

Urząd nie wprowadził planu kontroli indywidualnych systemów grzewczych. Komendant Straży Miejskiej w Wałbrzychu wskazał, że kontrole prowadzone były na podstawie zgłoszeń mieszkańców dotyczących znacznego zadymienia ze wskazanych nieruchomości lub w wyniku samodzielnych kontroli w okresie grzewczym. W działaniach kontrolnych nie wykorzystywano bazy CEEB – nie planowano kontroli uwzględniając dane w nim zawarte, jak również w trakcie kontroli nie sprawdzano poprawności danych zawartych w systemie CEEB ze stanem faktycznym w kontrolowanej nieruchomości, o czym szerzej w sekcji *Stwierdzone nieprawidłowości*.

(akta kontroli: tom II, str. 1-5)

W okresie objętym kontrolą Straż Miejska w Wałbrzychu przeprowadziła łącznie 251 kontroli indywidualnych systemów grzewczych. W poszczególnych latach liczba przeprowadzonych kontroli wyniosła: 31 w 2017 r.; 33 w 2018 r.; 52 w 2019 r.; 54 w 2020 r.; 35 w 2021 r.; 20 w 2022 r.; 15 w 2023 r.; 11 w 2024 r.⁸³

(akta kontroli: tom II, str. 509)

Strażnicy miejscy przeprowadzający kontrole posiadali indywidualne upoważnienia do ich prowadzenia. Z przeprowadzonej kontroli każdorazowo sporządzano protokół w dwóch egzemplarzach – jeden egzemplarz przeznaczano do akt, drugi przekazywano właścicielowi lub zarządcy kontrolowanej nieruchomości. Badanie 117 protokołów kontroli wykazało, że były one sporządzane nierzetelnie oraz z naruszeniem przepisów, co zostało opisane w sekcji *Stwierdzone nieprawidłowości*.

(akta kontroli: tom II, str. 33-102, 213-506, 516)

W okresie objętym kontrolą Straż Miejska w Wałbrzychu nałożyła 26 mandatów na łączną kwotę 4 150 zł oraz zastosowała 15 pouczeń. Jednocześnie skierowano do Sądu Rejonowego w Wałbrzychu łącznie 18 wniosków o ukaranie. Orzeczone przez Sąd kary grzywny wynosiły od 100 zł do 500 zł, w jednym przypadku Sąd postanowił o nałożeniu nagany.

(akta kontroli: tom II, str. 516)

W latach 2017-2023 przeprowadzono kontrolę mniej niż 4% punktów adresowych z zainstalowanym źródłem ciepła na paliwo stałe.

Według stanu na 1 lipca 2022 r. liczba takich punktów w Wałbrzychu wynosiła 3 818. I tak: w 2017 r. przeprowadzono 31 takich kontroli, co stanowiło 0,8% skontrolowanych punktów adresowych; w 2018 r. – 33 kontrole, co stanowiło 0,9% skontrolowanych punktów adresowych; w 2019 r. – 52 kontrole, co stanowiło 1,4%

⁸³ Do 30 września 2024 r.

skontrolowanych punktów adresowych; w 2020 r. – 54 kontrole, co stanowiło 1,4% skontrolowanych punktów adresowych; w 2021 r. – 35 kontrole, co stanowiło 0,9% skontrolowanych punktów adresowych; w 2022 r. – 20 takich kontrole, co stanowiło 0,5% skontrolowanych punktów adresowych. Liczba punktów adresowych z zainstalowanych źródeł ciepła na paliwa stałe według stanu na 1 lipca 2023 r. wynosiła 6 433. W 2023 r. Urząd przeprowadził 15 kontrole, co stanowiło 0,2% skontrolowanych punktów adresowych.

(akta kontroli: tom II, str. 126, 128-129, 515-516)

W trakcie przeprowadzonych kontroli nie sprawdzano standardu urządzenia grzewczego, o czym szerzej w sekcji *Stwierdzone nieprawidłowości*.

(akta kontroli: tom II, str. 517-518)

Badanie 21 z 117 protokołów kontroli (17,9%), wykazało, że w trakcie kontroli sprawdzano i zażądano przedłożenia faktury na zakup opału stałego (węgla, koksu lub drewna). W żadnej z przeprowadzonych kontroli nie sprawdzano wilgotności spalanego drewna, o czym szerzej w sekcji *Stwierdzone nieprawidłowości*.

(akta kontroli: tom II, str. 51-518)

W trakcie przeprowadzonych kontroli indywidualnych systemów grzewczych nie pobrano ani jednej próbki popiołu lub opału do analizy w celu zweryfikowania przestrzegania zakazu spalania odpadów oraz stosowania paliwa odpowiedniej jakości, co zostało opisane w sekcji *Stwierdzone nieprawidłowości*.

(akta kontroli: tom II, str. 517-518)

Urząd otrzymał od GUNB trzy mobilne terminale do samodzielnego prowadzenia terenowych kontroli stanu budynków oraz ich charakterystyki energetycznej. W dniu 12 lutego 2024 r. jeden terminal został przekazany Straży Miejskiej w Wałbrzychu. Pozostałe dwa terminale pozostawały w dyspozycji Biura Środowiska i Klimatu Urzędu oraz Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Wałbrzychu. Terminale te nie były wykorzystywane w związku z prowadzonymi kontrolami indywidualnych systemów grzewczych.

(akta kontroli: tom II, str. 1-5, 146-147, 508)

Urząd nie posiadał danych w zakresie liczby kontroli po których mieszkańcy nieruchomości zweryfikowali i zaktualizowali dane w CEEB.

(akta kontroli: tom II, str. 1-5)

Badanie 13 skarg, które wpłynęły do Urzędu⁸⁴ dotyczących spalania odpadów lub paliw stałych nieodpowiedniej jakości wykazało, że działania⁸⁵ były podejmowane w terminie określonym w art. 237 ustawy z dnia 14 czerwca 1960 r. Kodeks postępowania administracyjnego⁸⁶.

(akta kontroli: tom II, str. 541)

Badanie 10 skarg złożonych telefonicznie dyspozytorowi Straży Miejskiej w Wałbrzychu wykazało, że interwencje strażników miejskich były podejmowane niezwłocznie po zgłoszeniu i przekazaniu informacji przez dyżurnego. W przypadku skierowania zgłoszenia do kontroli, kontrolę przeprowadzano w maksymalnie w przeciągu dwóch dni.

(akta kontroli: tom II, str. 542)

W okresie objętym kontrolą do Urzędu nie wpłynęły skargi złożone za pośrednictwem CEEB z wykorzystaniem funkcji *Zgłoś kociucha*.

⁸⁴ W tym również do Straży Miejskiej w Wałbrzychu, która funkcjonuje w ramach struktury organizacyjnej Urzędu.

⁸⁵ Tj. przekazanie pisma do Straży Miejskiej w Wałbrzychu oraz działania kontrolne podjęte przez Straż Miejską w Wałbrzychu pod adresem wskazywanym w piśmie.

⁸⁶ Dz. U. z 2024 r. poz. 572.

(akta kontroli: tom II, str. 515)

7. W ramach działań promujących wymianę kotłów na paliwa stałe niespełniających wymagań uchwały antysmogowej, Gmina zorganizowała w ramach programu „Czyste powietrze” osiem⁸⁷ spotkań z przedstawicielem WFOŚiGW. W ramach realizacji ww. programu Urząd był zobowiązany również do dokonywania wizyt u mieszkańców, połączonych z oceną obecnego źródła ciepła i potrzebą jego wymiany oraz wstępną analizą stanu budynku pod kątem termomodernizacji. W trakcie wizyt miała być również przedstawiana oferta programu „Czyste powietrze”.

Prezydent wskazał, że wizyty takie nie odbyły się z uwagi na sytuację epidemiologiczną. W kolejnych latach Gmina zastąpiła przeprowadzenie wizyt u mieszkańców na rzecz cykliczne przeprowadzanych spotkań Prezydenta z mieszkańcami w każdej z dzielnic miasta.

(akta kontroli: tom II, str. 6-8, 110-116, 209, 520-521)

W ramach programu „Czyste Powietrze” Urząd był zobowiązany do rozsyłania materiałów informacyjnych do potencjalnych wnioskodawców zachęcających do złożenia wniosku o dofinansowanie. Liczba adresów do których Gmina zobowiązała się dostarczyć materiały informacyjne powinna wynosić minimum 20% liczby budynków jednorodzinnych na terenie Gminy. Według stanu na 1 listopada 2021 r. na terenie Gminy znajdowało się 4528 domów jednorodzinnych. W listopadzie 2021 r. doręczono 949 ulotek do mieszkańców, co stanowiło 21,0% liczby budynków jednorodzinnych.

(akta kontroli: tom II, str. 520-521)

W dniu 25 czerwca 2021 r. utworzono punkt obsługi programu „Czyste powietrze”. Przy wsparciu punktu obsługi mieszkańcy Wałbrzycha w okresie objętym kontrolą wymienili 159 kotłów, a wysokość otrzymanego wsparcia wyniosła 2 416,7 tys. zł. Zgodnie z raportem WFOŚiGW z 30 września 2024 r. dla nieruchomości położonych na terenie Gminy złożono 453 wniosków o dofinansowanie w programie „Czyste powietrze” i wymieniono 173 kotłów.

(akta kontroli: tom II, str. 6-8, 13-24, 520-522)

W dniu 16 sierpnia 2023 r. utworzono „Zielony Punkt”, w którym mieszkańcy mogli: [1] uzyskać informacje o realizowanych programach dotacyjnych; [2] uzyskać pomoc w wypełnianiu wniosków; [3] otrzymać porady z zakresu obniżenia zużycia energii w swoich nieruchomościach. Do obsługi punktu zostało skierowanych dwóch pracowników Biura Środowiska i Klimatu Urzędu. Punkt ten był czynny od poniedziałku do piątku. Trzech pracowników Urzędu ukończyło w 2022 r. szkolenie dla kandydatów na energetyków gminnych. Osoby te zajmowały się doradztwem w zakresie zmiany sposobu ogrzewania i oszczędzania energii.

(akta kontroli: tom II, str. 6-8, 25-29)

Urząd w 2021 r. wziął udział w dwóch ogólnopolskich akcjach edukacyjnych oraz przeprowadził dwie akcje edukacyjne dotyczące czystości powietrza. W związku z podjętymi działaniami nie poniesiono kosztów. W 2022 r. Gmina uczestniczyła w czterech ogólnopolskich akcjach edukacyjnych oraz przeprowadziła dwie akcje edukacyjne dotyczące czystości powietrza. W związku z podjętymi działaniami Urząd nie poniósł kosztów. W 2023 r. uczestniczono w sześciu ogólnopolskich akcjach edukacyjnych oraz przeprowadzono pięć akcji edukacyjnych dotyczących czystości powietrza. W 2024 r.⁸⁸ przeprowadzono 11 akcji edukacyjnych dotyczących czystości powietrza.

⁸⁷ Tj. w dniach: 20 lipca 2021 r., 2 grudnia 2021 r., 31 marca 2022 r., 23 czerwca 2022 r., 29 września 2022 r., 31 stycznia 2023 r., 7 grudnia 2023 r. oraz 7 maja 2024 r.

⁸⁸ Według stanu na 30 września 2024 r.

(akta kontroli: tom I, str. 206-258; tom III, str. 57)

Na stronie internetowej Urzędu zamieszczano informacje dotyczące problematyki zanieczyszczenia powietrza w zakresie jakości powietrza oraz informacje o prowadzeniu monitoringu zanieczyszczenia powietrza przez WIOŚ. Zamieszczono również odnośniki umożliwiające zapoznanie się z aktualną jakością powietrza w Wałbrzychu oraz odnośnik do indeksu jakości powietrza, który umożliwiał zapoznanie się z opisem jakości powietrza. Wskazywano również informacje o obowiązującej na terenie Gminy uchwale antysmogowej oraz informacje o polityce antysmogowej.

(akta kontroli: tom II, str. 9-11)

Umieszczone informacje o dostępności źródeł finansowania działań naprawczych w zakresie jakości powietrza obejmowały:

- ✓ program „Czyste powietrze”. Urząd udostępnił informacje o rodzaju dofinansowanych źródeł ciepła, rodzaju działań termomodernizacyjnych objętych dofinansowaniem, formach dofinansowania, warunkach finansowych, terminach i sposobach składania wniosków, jak również dane kontaktowe do komórki organizacyjnej w Urzędzie udzielającej szczegółowych informacji;
- ✓ program „Ciepłe mieszkanie” I oraz II nabór. Urząd podobnie jak w przypadku wskazanego wyżej programu udostępnił informacje o charakterystyce programu, jak również udostępnił wzory dokumentów wymagane w programie oraz instrukcję ich wypełniania;
- ✓ ogłoszenie naboru wniosków o udzielenie dotacji celowej ze środków budżetu Gminy na dofinansowanie kosztów zadań inwestycyjnych związanych z ograniczeniem niskiej emisji na terenie Wałbrzycha – wraz z informacjami o wymaganych dokumentach do wniosku;
- ✓ ogłoszenie o przystąpieniu do realizacji projektu grantowego pn. „Wymiana wysokoemisyjnych źródeł ciepła w budynkach i lokalach mieszkalnych na terenie wybranych gmin Aglomeracji Wałbrzyskiej” dla terenu Gminy Wałbrzych – wraz z informacjami o osobach uprawnionych do ubiegania się o wsparcie i terminach składania wniosków.

(akta kontroli: tom II, str. 9-11)

Na budynkach 11 szkół umieszczono wyświetlacze umożliwiające zapoznanie się z informacją o stanie jakości powietrza w czasie rzeczywistym. Wyświetlacze te wskazywały dane dotyczące stężenia pyłu PM_{2,5}, PM₁₀ oraz ogólnej oceny powietrza. Zostały one zainstalowane w ramach programu Edukacyjna Sieć Antysmogowa. Prognozowana jakość powietrza była wyświetlana na monitorze zainstalowanym w Wieży Ekologii kompleksu Stara Kopalnia. Na stronie internetowej Miasta zamieszczono 73 komunikaty o przekroczeniu dopuszczalnego poziomu PM₁₀. Jako kryterium oceny zakwalifikowania jakości powietrza Urząd przyjął dane pochodzącego z Państwowego Monitoringu Środowiska.

(akta kontroli: tom II, str. 10-11, 513, 522)

Prezydent wyjaśnił, że w Gminie nie wyodrębniono wydatków na działania edukacyjno-promocyjne. Wydatki na działania promocyjne zostały poniesione ze środków zewnętrznych NFOŚiGW oraz WFOŚiGW.

(akta kontroli: tom II, str.11)

8. W okresie objętym kontrolą wydatkowano łącznie 165 653,6 tys. zł⁸⁹ na ochronę powietrza, w tym 88 637,0 tys. zł ze środków własnych⁹⁰. Udział wydatków ze środków własnych na ochronę powietrza w porównaniu do dochodów własnych Gminy wynosił odpowiednio w: 2017 r. – 4,1%, 2018 r. – 1,9%, 2019 r. – 1,7%, 2020 r. – 4,1%, 2021 r. – 3,8%, 2022 r. – 0,9%, 2023 r. – 0,8% oraz 2024 r.⁹¹ – 2,1%.

W wyniku podjętych działań osiągnięto w latach 2017-2024⁹² założone efekty, takie jak wymiana 8 276 (7 422 w latach 2018-2024) wysokoemisyjnych źródeł ciepła, termomodernizacje 111 budynków (101 w latach 2018-2024). Osiągnięto 100,0% założonych przez Urząd efektów, przy czym w zakresie wymiany wysokoemisyjnych źródeł ciepła, nie były one jednak wystarczające dla pełnej realizacji postanowień uchwały antysmogowej. Prezydent wyjaśnił, że Urząd planując efekty działań takich jak wymiana wysokoemisyjnych źródeł ciepła oraz termomodernizacja budynków, brał pod uwagę możliwości finansowe Gminy.

(akta kontroli: tom III, str. 209-210, 233, 235)

Stwierdzone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie stwierdzono następujące nieprawidłowości:

1. Urząd nie zapewnił pełnej inwentaryzacji źródeł niskiej emisji – obiektów, w których powinna nastąpić wymiana kotłów na paliwo stałe (DslNZe). Obowiązek przeprowadzenia inwentaryzacji wynikał z POP przyjętego uchwałą Sejmiku Województwa Dolnośląskiego Nr XXI/505/20 z dnia 16 lipca 2020 r. w sprawie przyjęcia programu ochrony powietrza dla stref w województwie dolnośląskim, w których w 2018 r. zostały przekroczone poziomy dopuszczalne i docelowe substancji w powietrzu wraz z planem działań krótkoterminowych⁹³. Zgodnie z ww. POP, inwentaryzacja taka powinna zostać przeprowadzona pierwotnie do 30 czerwca 2021 r.

Prezydent wyjaśnił m.in., że od momentu wprowadzenia obowiązku wykonania inwentaryzacji Gmina sukcesywnie od 2021 r.⁹⁴ miała zaplanowaną w budżecie kwotę na wykonanie inwentaryzacji. Kwota ta jednak, z powodu zbyt obciążonego budżetu, była co do zasady niewystarczająca do ogłoszenia przetargu i wyłonienia wykonawcy. Dlatego do dnia dzisiejszego nie udało się wykonać dokumentu jakim jest inwentaryzacja źródeł ogrzewania, która jest jednym z działań wykazanych w POP. W ocenie Prezydenta wykonanie sztywnego dokumentu, takiego jak inwentaryzacja źródeł ciepła, który w znacznej mierze opierał się będzie o ankiety pozyskane od tych samych podmiotów co baza CEEB jest bezcelowe, ponieważ dokument swoim kosztem obciąży budżet Miasta i będzie wymagał późniejszych aktualizacji, które również będą generowały dodatkowe koszty. Dodatkowo przyjęty w 2014 r. „Program Ograniczenia Niskiej Emisji dla Miasta Wałbrzyska” zawierał inwentaryzację źródeł ogrzewania w Mieście.

NIK wskazuje, że obowiązek realizacji działania zapewnienia inwentaryzacji źródeł niskiej emisji – obiektów, w których powinna nastąpić wymiana kotłów na paliwo stałe (DslNZe), wynikał z ww. POP wprowadzonego aktem prawa miejscowego przez Sejmik Województwa Dolnośląskiego (2020 r.) i z tego tytułu powinien być bezwzględnie wykonany. Dane inwentaryzacyjne zawarte w Programie Ograniczenia

⁸⁹ Z tego w: 2017 r. – 15 740,9 tys. zł; 2018 r. – 8 998,3 tys. zł; 2019 r. – 8 329,7 tys. zł; 2020 r. – 19 947,1 tys. zł; 2021 r. – 23 136,1 tys. zł; 2022 r. – 29 484,9 tys. zł; 2023 r. – 35 066,1 tys. zł; 2024 r. do 30 czerwca – 24 950,5 tys. zł.

⁹⁰ Z tego w: 2017 r. – 13 526,4 tys. zł; 2018 r. – 7 156,7 tys. zł; 2019 r. – 8 329,7 tys. zł; 2020 r. – 19 904,0 tys. zł; 2021 r. – 16 421,7 tys. zł; 2022 r. – 5 239,5 tys. zł; 2023 r. – 3 699,4 tys. zł; 2024 r. do 30 czerwca – 14 359,6 tys. zł.

⁹¹ Do 30 czerwca.

⁹² Wg stanu na 24 października 2024 r.

⁹³ Dz. Urz. Woj. Doln. z dnia 21 lipca 2020 r., poz. 4389.

⁹⁴ Z wyjątkiem 2023 r., z powodu obciążenia budżetu Gminy innymi wydatkami.

Niskiej Emisji dla Miasta Wałbrzycha z 2014 r., miały znaczenie historyczne, zostały zgromadzone m.in. w wyniku ankietowania i nie zostały uznane przez Urząd za spełniające wymogi POP nakazującego inwentaryzację. Urząd bowiem w sprawozdaniach z realizacji POP za lata 2021-2023, ujmował informację o braku inwentaryzacji w tym zakresie.

(akta kontroli: tom I, str. 86, 94, 207, 209-210, 223, 225-227, 237, 239-241, 360-509; tom II, str. 507, 515; tom III, str. 55-56, 194)

2. W 2023 r. nie wymieniono zakładanej liczby nieefektywnych źródeł ciepła w ramach działania pn.: Ograniczenie emisji zanieczyszczeń do powietrza z ogrzewania indywidualnego (DsOeZn). Jak wynikało ze sprawozdania POP za 2023 r.⁹⁵, zakładana liczba wymienionych nieefektywnych źródeł ciepła w ramach tego zadania powinna wynieść 1 152, podczas gdy w faktycznie wymieniono 576 takich źródeł ciepła (50%).

Prezydent wyjaśnił m.in., że podjęto szereg działań wspierających mieszkańców w wymianie nieefektywnych źródeł ciepła, w celu osiągnięcia działania związanego z ograniczeniem emisji zanieczyszczeń. Głównym działaniem były zachęty mieszkańców do korzystania z programów dotacyjnych („Ciepłe mieszkanie”, „Czyste powietrze”). Przeprowadzono wiele konferencji prasowych, udzielono wywiadów w gazetach oraz radio, które miały na celu rozpowszechnić informacje i uświadomić mieszkańców o możliwościach wsparcia. Pomimo dużych starań nie udało się zachęcić większej liczby mieszkańców do wymiany kotłów, co głównie wpłynęło na to, że nie udało się osiągnąć założonych efektów.

(akta kontroli: tom I, str. 86-89, 97-98, 100, 237-238; tom III, str. 86)

3. Pomimo wypełnienia bazy CEEB w 79% w Urzędzie nie stosowano przepisu⁹⁶ przewidującego sankcję w postaci kary grzywny za niezłożenie w terminie deklaracji o źródłach ciepła lub o źródłach spalania paliw, o której mowa w art. 27g ustawy o wspieraniu termomodernizacji.

Prezydent wyjaśnił, że nie stosowano wobec właścicieli i zarządców nieruchomości sankcji karnych za niezłożenie deklaracji, ponieważ skupiono się na kwestiach edukacyjno-informacyjnych, które w opinii Prezydenta, są dla społeczeństwa skuteczniejszym czynnikiem mobilizujących niż kary.

(akta kontroli: tom II, str. 125-127)

4. W Urzędzie wystąpiły przypadki uchybień proceduralnych i nierzetelnego przeprowadzenia kontroli indywidualnych systemów grzewczych. I tak:

a) w czterech z 117 objętych badaniem protokołach kontroli nie podano numeru upoważnienia do kontroli strażników miejskich⁹⁷, natomiast w 113 z 117 objętych badaniem protokołów w przypadku przeprowadzania kontroli przez zespół dwóch strażników miejskim podawano numer tylko jednego upoważnienia. Było to niezgodne z art. 379 ust. 2 pkt 2 Prawa ochrony środowiska;

b) trzy z 117 protokołów nie zostały podpisane przez kontrolowaną osobę fizyczną, co było niezgodne z art. 380 ust. 2 Prawa ochrony środowiska⁹⁸;

c) w 59 z 117 protokołów jako podstawę prawną prowadzenia kontroli podano nieaktualne dane promulgacyjne ustawy, co było nierzetelne⁹⁹;

⁹⁵ Zgodnie z uchwałą Sejmiku Województwa Dolnośląskiego Nr XXI/505/20 z dnia 16 lipca 2020 r. w sprawie przyjęcia programu ochrony powietrza dla stref w województwie dolnośląskim, w których w 2018 r. zostały przekroczone poziomy dopuszczalne i docelowe substancji w powietrzu wraz z planem działań krótkoterminowych, z uwzględnieniem jego aktualizacji wprowadzonej uchwałą w sprawie aktualizacji programu ochrony powietrza.

⁹⁶ Art. 27h ustawy o wspieraniu termomodernizacji.

⁹⁷ Nieprawidłowość ta dotyczyła protokołów nr 2, 27, 36 i 41 z 2019 r.

⁹⁸ Nieprawidłowość ta dotyczyła protokołów nr 36 i 41 z 2019 r. oraz 6 z 2020 r.

⁹⁹ Dotyczyło to protokołów nr: 1-3, 23-25 z 2018 r.; 21-25, 32, 34, 36, 39 z 2019 r.; 7, 12-13, 39-41, 43-45, 47 z 2020 r.; 5, 9-14, 18, 28, 31-33, 35 z 2021 r.; 1, 3-4, 6-7, 13, 17-20 z 2022 r.; 1, 2, 6 z 2023 r. oraz 4-11 z 2024 r.

d) w 17 z 41¹⁰⁰ przypadków nie przeprowadzono rekontroli indywidualnych systemów grzewczych, pomimo zawarcia takiej informacji w protokole kontroli, co było nierzetelne¹⁰¹. W protokołach tych zapisano datę rekontroli – określoną bądź to jako dokładny termin bądź jako okres, w którym taka kontrola miała się odbyć;

e) przed przystąpieniem do czynności kontrolnych nie sprawdzano danych dotyczących kontrolowanej nieruchomości w systemie CEEB. Danych tych nie sprawdzano pomimo otrzymania z GUNB mobilnego terminala umożliwiającego dostęp do danych z systemu CEEB¹⁰². Również w trakcie wykonywania kontroli nie weryfikowano wywiązania się właściciela/zarządcy nieruchomości z obowiązku złożenia deklaracji CEEB, jak również nie sprawdzano poprawności danych w systemie CEEB ze stanem istniejącym na danej nieruchomości.

Komendant Straży Miejskiej w Wałbrzychu wyjaśnił, że w przypadkach wymienionych w pkt:

[a-c] doszło do uchybień formalnych strażników miejskich sporządzających protokoły kontroli;

[d] do rekontroli nie doszło z uwagi na zaniedbanie strażników miejskich;

[e] przed przystąpieniem do kontroli nieruchomości nie korzystano z bazy CEEB, gdyż funkcjonariusze Straży Miejskiej w Wałbrzychu nie mają dostępu do złożonych deklaracji o źródłach ciepła lub źródłach spalania paliw.

Prezydent wyjaśnił, że mobilne terminale wykorzystywane były w celach testowych oraz szkoleniowych, natomiast gromadzenie danych do CEEB prowadzone było bez użycia terminali. Gmina miała obawy związane z bezpieczeństwem użytkowania mobilnych terminali. Wprowadzanie danych do systemu poprzez stacjonarne systemy komputerowe zapewniało większą kontrolę nad danymi i pozwalało na skuteczniejszą ochronę danych osobowych. Dodatkowo wprowadzanie do nich danych jest kłopotliwe z uwagi na niewielki rozmiar urządzenia.

(akta kontroli: tom II, str. 125-145, 147, 213-506, 508)

5. Działania kontrolne dotyczące indywidualnych systemów grzewczych nie były w pełni skuteczne. W latach 2017-2023 przeprowadzono kontrolę mniej niż 4% punktów adresowych z zainstalowanym źródłem ciepła na paliwo stałe. Ponadto w ramach czynności kontrolnych nie sprawdzano standardu urządzenia grzewczego oraz stosowanego opału, w celu zweryfikowania zgodności z wymogami uchwały antysmogowej oraz wymaganiami jakościowymi dla paliw stałych określonych w rozporządzeniu Ministra Klimatu i Środowiska z dnia 23 grudnia 2022 r. w sprawie wymagań jakościowych dla paliw stałych¹⁰³. Skala i sposób prowadzenia działalności kontrolnej nie przyczyniały się wystarczająco do osiągnięcia zakładanych celów związanych z poprawą ochrony powietrza.

Komendant Straży Miejskiej w Wałbrzychu wyjaśnił, że głównymi przyczynami przeprowadzenia w latach 2017-2023 małej liczby kontroli były przede wszystkim braki kadrowe oraz konieczność realizacji innych zadań ustawowych w zakresie ochrony porządku i spokoju publicznego. Do małej liczby przeprowadzonych kontroli przyczyniła się również pandemia COVID-19, która spowodowała nałożenie na strażników miejskich dodatkowych zadań, ale również spowodowała odstępianie od kontroli nieruchomości w myśl zasady o ograniczonym kontakcie.

¹⁰⁰ Suma kontroli, w których stwierdzono nieprawidłowości i pouczone bądź nałożono mandat karny na właściciela/zarządcę nieruchomości.

¹⁰¹ Stan ten dotyczył systemów grzewczych skontrolowanych w ramach protokołów kontroli nr: 25, 29 z 2017 r.; 7, 10-11, 16, 23-24, 31 z 2018 r.; 5-6, 42 z 2019 r. oraz 4, 8-11 i 15 z 2020 r.

¹⁰² Terminal został przekazany na wyposażenie Straży Miejskiej w Wałbrzychu 12 lutego 2024 r.

¹⁰³ Dz. U. poz. 2856.

Komendant Straży Miejskiej w Wałbrzychu wyjaśnił, że nie występował do Urzędu z wnioskiem o zakup urządzeń umożliwiających pobieranie próbek popiołu/opalu do analizy z uwagi na wysokie koszty takich analiz. Kontrole antysmogowe realizowane przez strażników miejskich wykonywane były wyłącznie w związku z napływającymi zgłoszeniami o zadymieniu lub spalaniu odpadów. Przedmiotem kontroli było więc sprawdzenie rodzaju i jakości opału. Nie było wytycznych i zaleceń co do sprawdzenia standardu klasy kotłów i innych urządzeń grzewczych. W ocenie Komendanta Straży Miejskiej w Wałbrzychu nie jest podmiotem legitymowanym do wszczynania i przeprowadzania kontroli w zakresie ochrony środowiska. Przeprowadzenie czynności kontrolnych ma na celu osiągnięcie celu kontroli, wobec czego powinny być przeprowadzone tylko takie działania, które są z punktu widzenia kontroli niezbędne. Jeżeli w trakcie kontroli stwierdzano spalanie dozwolonych materiałów, strażnicy miejscy nie żądali okazania faktur za zakup opału.

Prezydent wyjaśnił, że Gmina nie zapewniła Straży Miejskiej w Wałbrzychu sprzętu umożliwiającego pobieranie próbek popiołu/opalu oraz sprzętu umożliwiającego badanie jakości wykorzystywanego opału oraz wilgotnościomierza z uwagi na niewystarczające środki finansowe. Dodatkową przeszkodą był brak przeszkolonego personelu do obsługi tych urządzeń. Przeszkolenie pracowników do obsługi wygenerowałoby dodatkowe koszty.

(akta kontroli: tom II, str. 128, 138-145, 210-211, 515-516, 545)

NIK wskazuje, że liczba funkcjonujących kotłów pozaklasowych w Gminie na koniec III kwartału 2024 r. wynosiła 4 301. Kotły te powinny już zostać wyeliminowane z użycia, jako niespełniające wymagań uchwały antysmogowej. Emisja pyłu z takich kotłów może być ok. 10-krotnie wyższa niż dla 5 klasy. Niska liczba przeprowadzonych kontroli może uniemożliwiać skuteczną eliminację, zarówno spalania paliwa złej jakości, jak również spalania odpadów, co może mieć wpływ na jakość powietrza. Dodatkowo, należy wskazać, że Urząd przeprowadził (do 27 września 2024 r.) 11 kontroli indywidualnych systemów grzewczych, co może być niewystarczające do zrealizowania celów wynikających z załącznika do uchwały w sprawie aktualizacji programu ochrony powietrza. Zgodnie z tym załącznikiem minimalna liczba kontroli dla Gminy wynosiła 150 kontroli (jako dla gminy, w której liczba kotłów do wymiany wynosiła powyżej 1001 sztuk).

(akta kontroli: tom II, str. 516; tom III, str. 57-58)

Uprawnienia osób kontrolujących przestrzegania i stosowania przepisów ochrony środowiska zostały zawarte w art. 379 ust. 3 Prawa ochrony środowiska. Zgodnie z art. 379 ust. 3 pkt 4 tego aktu prawnego, wykonujący kontrolę, jest uprawniony do żądania okazania dokumentów i udostępnienia wszelkich danych mających związek z problematyką kontroli. Żądanie okazania faktur za zakup opału oraz żądanie dokumentów związanych z klasą kotła zawierają się w tych uprawnieniach. Dodatkowo NIK wskazuje, że wobec niepobierania próbek popiołu/opalu oraz niebadania jakości spalanego drewna, Straż Miejska w Wałbrzychu nie posiadała informacji o jakości stosowanego paliwa w kontrolowanych systemach grzewczych i nie była w stanie stwierdzić jednoznacznie, że spalane materiały spełniały wymagania jakościowe dla paliw stałych. W przypadku Gminy, na sprawdzanie faktur/rachunków za zakup węgla powinien być nałożony szczególny nacisk ze względu na wciąż obecny problem z nielegalnym wydobywaniem i sprzedażą węgla¹⁰⁴. Jakość węgla pozyskanego z nielegalnych źródeł może odstawiać

¹⁰⁴ <https://dziennik.walbrzych.pl/biedaszyby-w-walbrzychu-ponad-3-tysiacz-kontroli-i-58-ton-nielegalnego-urobku/> [dostęp: 28 października 2024 r.]; <https://www.walbrzych24.com/artukul/43239/biedaszyby-ponad-800-kontroli-5-5-tys-zl-mandatow-w-2023-roku> [dostęp: 4 listopada 2024 r.].

od wymagań jakościowych w zakresie zawartości popiołu, siarki, jak również poziomu wilgotności.

6. Sprawozdanie z realizacji POP za 2021 r., w zakresie liczby wymienionych zlikwidowanych/kotłów (nieefektywnych źródeł ciepła)¹⁰⁵, zawierało nierzetelne dane. Liczba zlikwidowanych/wymienionych kotłów (nieefektywnych źródeł ciepła) na paliwa stałe w 2021 r. wynosiła 2 683. W powyższym sprawozdaniu podano natomiast liczbę 2 294. Różnica w liczbie kotłów wynosiła 389.

Prezydent wyjaśnił m.in., że łączna liczba nieefektywnych źródeł ciepła wykazana w sprawozdaniu była niezgodna ze stanem faktycznym za 2021 r., ponieważ w sprawozdaniu przeoczono liczbę wymienionych źródeł ciepła na podstawie uchwały Rady Miejskiej Wałbrzycha nr LXI/625/2014 z dnia 15 maja 2014 r. w sprawie określenia zasad i trybu udzielenia dotacji celowej ze środków budżetu Gminy Wałbrzych na dofinansowanie kosztów zadań inwestycyjnych związanych z ograniczeniem niskiej emisji na terenie miasta Wałbrzycha.

(akta kontroli: tom I, str. 208; tom III, str. 70, 87)

IV. Uwagi i wnioski

W związku ze stwierdzonymi nieprawidłowościami, Najwyższa Izba Kontroli, na podstawie art. 53 ust. 1 pkt 5 ustawy o NIK, przedstawia następującą uwagę i wnioski:

Uwaga NIK zwraca uwagę, że charakter, waga i skala stwierdzonych nieprawidłowości wskazują na potrzebę wzmocnienia przez Prezydenta działań podejmowanych w obszarze kontroli zarządczej, o której mowa w art. 68 ust. 1 i 2 ustawy z dnia 27 sierpnia 2009 r. o finansach publicznych¹⁰⁶, w celu zapewnienia zgodnego z prawem, terminowego i efektywnego realizowania celów i zadań Urzędu w zakresie związanym z przeprowadzaniem kontroli indywidualnych systemów grzewczych. W szczególności rozważenia wymaga określenie pisemnych zasad przeprowadzenia kontroli indywidualnych systemów grzewczych.

- Wnioski
1. Zapewnienie pełnej inwentaryzacji źródeł niskiej emisji, z wykorzystaniem możliwości wynikających z prowadzenia bazy CEEB.
 2. Podjęcie działań ukierunkowanych na zapewnienie pełnej realizacji wymogów przewidzianych dla działania DsOeZn (ograniczenie emisji zanieczyszczeń do powietrza z ogrzewania indywidualnego).
 3. Wyegzekwowanie obowiązku złożenia deklaracji o źródłach spalania paliw lub źródłach ciepła przez właścicieli/zarządców nieruchomości, którzy nie dopełnili tego obowiązku.
 4. Zapewnienie przeprowadzania kontroli indywidualnych systemów grzewczych co najmniej w określonym w POP wymiarze minimalnym.
 5. Planowanie kontroli indywidualnych systemów grzewczych przy uwzględnieniu liczby wymaganych w POP kontroli oraz z wykorzystaniem informacji o miejscach, w których użytkowane są kotły pozaklasowe.
 6. Zapewnienie sprawdzania podczas przeprowadzanych czynności kontrolnych standardu urządzenia grzewczego oraz stosowanego opału.

¹⁰⁵ W ramach działania DsOeZn.

¹⁰⁶ Dz. U. z 2024 r. poz. 1530, ze zm.

V. Pozostałe informacje i pouczenia

Wystąpienie pokontrolne zostało sporządzone w dwóch egzemplarzach; jeden dla kierownika jednostki kontrolowanej, drugi do akt kontroli.

Prawo zgłoszenia
zastrzeżeń

Zgodnie z art. 54 ustawy o NIK kierownikowi jednostki kontrolowanej przysługuje prawo zgłoszenia na piśmie umotywowanych zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, w terminie 21 dni od dnia jego przekazania. Zastrzeżenia zgłasza się do dyrektora Delegatury NIK we Wrocławiu. Prawo zgłaszania zastrzeżeń, zgodnie z art. 61b ust. 2 ustawy o NIK, nie przysługuje do wystąpienia pokontrolnego zmienionego zgodnie z treścią uchwały w sprawie zastrzeżeń.

Obowiązek
poinformowania
NIK o sposobie
wykorzystania uwag
i wykonania wniosków

Zgodnie z art. 62 ustawy o NIK należy poinformować Najwyższą Izbę Kontroli, w terminie 21 dni od otrzymania wystąpienia pokontrolnego, o sposobie wykorzystania uwag i wykonania wniosków pokontrolnych oraz o podjętych działaniach lub przyczynach niepodjęcia tych działań.

W przypadku wniesienia zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, termin przedstawienia informacji liczy się od dnia otrzymania uchwały o oddaleniu zastrzeżeń w całości lub zmienionego wystąpienia pokontrolnego.

Wrocław, 3 grudnia 2024 r.

Kontrolerzy
Radosław Chodziński
Starszy inspektor kontroli państwowej
/podpisano elektronicznie/
Bernard Sosulski
Inspektor kontroli państwowej
/podpisano elektronicznie/

Najwyższa Izba Kontroli
Delegatura we Wrocławiu
p.o. Dyrektor
Marcin Kaliński
/podpisano elektronicznie/